

Obiecții [la adresa comunismului]

Capitolul 12 din „Cucerirea pâinii”

Piotr Kropotkin

I.

Să examinăm acum principalele obiecții ridicate împotriva Comunismului. Majoritatea dintre acestea sunt în mod evident provocate de o simplă neînțelegere, dar cu toate acestea ele ridică întrebări importante și merită atenția noastră. Nu noi trebuie să răspundem obiecțiilor ridicate de Comunismul autoritar – noi înșine fiind de accord cu ele. Națiunile civilizate au suferit prea mult în dificila și îndelungata luptă pentru emanciparea individului, pentru a le putea nega efortul lor anterior și a tolera o guvernare care s-ar putea face resimțită până în cele mai mici detalii din viața unui cetățean, chiar și dacă acea guvernare nu ar avea niciun alt scop în afara binelui comunității. Dacă o societate Socialistă autoritară ar reuși vreodată să se întemeieze, nu ar putea dăinui; nemulțumirea generală ar forța-o în curând să se destrame, sau să se reorganizeze pe principiile libertății.

Urmează să vorbim despre o societate Anarho-Comunistă, o societate care recunoaște libertatea absolută a individului, care nu acceptă nicio formă de autoritate, și nu utilizează nicio formă de constrângere pentru a determina oamenii să muncească. Limitându-ne studiul la partea economică a subiectului, să observăm dacă o asemenea societate, formată din oameni precum cei de azi, nici mai buni, nici mai răi, nici mai harnici, nici mai puțin harnici ar avea vreo șansă de a se dezvolta cu success.

Obiecția este binecunoscută. „Dacă se garantează existența fiecăruia, și dacă necesitatea dobândirii salariilor nu îi va constrânge pe oameni să muncească, nimeni nu va mai munci. Fiecare om va arunca povara muncii sale asupra altuia dacă nu va fi forțat să o facă singur.” Să remarcăm mai întâi incredibila ușurință cu care se ridică această obiecție, fără a lua în considerare că întrebarea care se ridică în realitate este aceea de a ști, pe de o parte, dacă prin munca salariată se obțin în mod eficient rezultatele dorite; și, pe de altă parte, dacă munca voluntară nu este deja mai productivă în zilele noastre decât munca stimulată de salarii. Un subiect ce ar necesita un studiu profund. Dar în timp ce în științele exacte oamenii își exprimă opinia cu privire la unele subiecte de o importanță infinit mai mică și mai puțin complicate după o cercetare serioasă, după colectarea și analizarea atentă a faptelor, pe acest subiect ei vor emite judecăți fără apel, bazându-se mulțumiți pe oricare întâmplare specială, precum lipsa de success a unei asociații comuniste în America. Ei acționează precum un avocat ce nu observă în pledantul taberei opuse un reprezentant al unei cauze, sau o opinie contrară celei proprii, ci un simplu adversar într-o dezbatere oratorică; și dacă este suficient de norocos să găsească o replică promptă, nu îi va mai păsa să ofere o justificare cauzei sale. De aceea studiul acestui fundament esențial al întregii Economii Politice, studiul celor mai favorabile condiții pentru a furniza societății cea mai mare cantitate de produse utile cu cea mai mică risipă de energie umană, nu progresează. Aceștia se rezumă la a repeta afirmații banale, sau în caz contrar pretind ignoranța afirmațiilor noastre.

Ce este mai izbitor în această ușurință este faptul că și în Economia Politică a capitaliștilor deja se pot găsi câțiva autori obligați de fapte să aibă dubii față de axioma susținută de fondatorii științei lor, aceea că amenințarea înfometării este cel mai bun stimulent al omului pentru o muncă productivă. Aceștia încep să sesizeze că în producție se introduce un anumit element colectiv ce a fost neglijat prea multă vreme până acum, și care ar putea fi mai important decât câștigul personal. Calitatea inferioară a muncii salariate, teribila risipă de energie umană din agricultura modernă și munca industrială, numărul tot mai mare al căutătorilor de plăceri, care azi își aruncă povara pe spatele altora, lipsa unei anumite însuflețiri în producție ce devine tot mai evidentă; toate acestea încep să îi preocupe pe economiștii școlii „clasice”. Unii dintre ei se întreabă dacă nu au nimerit pe drumul greșit: dacă ființa malefică imaginară, care se presupunea că este tentată doar de momeala câștigului sau salariilor, chiar există. Această erezie pătrunde chiar și în universități; poate fi găsită în cărți de ortodoxism economic.

Acest lucru nu îi împiedică pe foarte mulți reformiști Socialiști să rămână adepții remunerării individuale, și să apere vechea fortăreață a sclaviei salariale, în ciuda faptului că aceasta este oferită cărămidă cu cărămidă asediatorilor de către foștii săi protectori.

Ei se tem că fără constrângere masele nu vor mai lucra.

Dar în timpul vieții noastre nu am auzit cumva aceleași temeri exprimate de două ori? De anti-aboliționiști în America înainte de emanciparea sclavilor, și de nobilimea rusă înainte de eliberarea serbilor? „Fără bici Negrul nu va munci”, spunea anti-aboliționistul. „Scăpați de sub supravegherea

stăpânului lor, șerbii vor lăsa pământurile necultivate”, spuneau proprietarii ruși de șerbi. Acesta era refrenul nobilimii franceze din 1789, refrenul Evului Mediu, un refren vechi de când lumea, și pe care îl vom auzi de fiecare dată când se pune problema eliminării unei nedreptăți. Și de fiecare dată faptele concrete îi dovedesc caracterul mincinos. Țăranul eliberat din 1792 a arat cu o energie nebunească necunoscută strămoșilor săi, negrul emancipat muncește mai mult decât părinții săi, iar țăranul rus după ce și-a petrecut luna de miere a emancipării sale celebrând atât zilele de vineri, cât și duminicile, a trecut la muncă cu o ardoare pe măsura eliberării sale. Acolo unde solul îi aparține îl muncește cu disperare; acesta este cuvântul potrivit. Refrenul anti-aboliționist poate fi de folos proprietarilor de sclavi; în ce îi privește pe sclavi, aceștia știu ce valoare are, la fel cum îi cunosc motivația.

Mai mult, cine dacă nu economiștii ne-au învățat că dacă munca unui salariat este indiferentă, o muncă intensă și productivă poate fi obținută doar de la un om care poate observa cum bunăstarea sa crește în raport cu eforturile sale? Toate odele dedicate proprietății private pot fi reduse la această axiomă.

Căci este remarcabil cum atunci când economiștii, dorind să celebreze binefacerile proprietății, ne demonstrează cum un sol neproductiv, mlăștinos, pietros este îmbrăcat cu recolte bogate atunci când este cultivat de țăranul proprietar, nicidecum nu își dovedesc teza în favoarea proprietății private. Recunoscând: că singura garanție de a nu fi jefuiți de roadele propriei munci constă în deținerea instrumentelor muncii – lucru care este adevărat – economiștii dovedesc doar faptul că omul produce în realitate cel mai mult atunci când lucrează în libertate, atunci când dispune de anumite opțiuni în ocupațiile sale, atunci când nu are niciun supraveghetor care să îl stânjenească, și în cele din urmă, atunci când poate observa cum munca sa îi aduce un profit sieși și altora care lucrează ca el, dar care nu aduce nimic lenșilor. Asta este tot ce putem deduce din argumentația lor, și susținem la rândul nostru aceleași lucruri.

În ce privește forma proprietății asupra instrumentelor muncii, aceștia o menționează doar indirect în demonstrația lor, ca și garanție pentru cultivator că nu va fi jefuit de profiturile recoltei sale și nici de îmbunătățirile sale. Pe lângă asta, în sprijinul tezei lor în favoarea proprietății private împotriva oricăror alte forme de posesie, nu ar trebui economiștii să demonstreze că sub forma proprietății comune pământul nu produce niciodată recolte într-atât de bogate precum cele aflate în proprietate privată? Dar nu este așa; de fapt s-a putut observa chiar contrariul.

Să luăm spre exemplu o comună din cantonul Vaud pe perioada iernii, când toți oamenii din sat merg să taie lemne din pădurea care le aparține tuturor. Tocmai în timpul acestor festivaluri ale trudei poate fi sesizată cea mai mare ardoare a muncii și cea mai considerabilă manifestare a energiei umane. Nicio muncă salariată și niciun efort al unui proprietar privat nu pot fi comparate cu aceasta.

Sau să luăm ca exemplu un sat rusesc când toți locuitorii săi cosesc un teren care aparține comunei, sau care este cultivat de comună. Acolo veți putea observa ce poate produce omul atunci când lucrează în comun pentru o producție comunală. Tovarășii se întrec unii cu alții în tăierea celei mai mari brazde de iarbă cosită; femeile se înviorază în urma lor pentru a nu se distanța de coșai. Este un festival al muncii în care o sută de oameni fac o muncă în câteva ore pe care nu ar fi putut-o termina în câteva zile dacă ar fi lucrat separat. Ce contrast trist când este comparată cu munca proprietarului izolat!

De fapt am putea cita o mulțime de exemple din rândul pionierilor din America, din satele elvețiene, germane, rusești și din anumite sate franceze; sau munca realizată în Rusia de găști (arteluri) de zidari, tâmplari, barcagii, pescari, etc, care întreprind o sarcină și își împart produsul sau remunerația între ei, fără a mai trece printr-un intermediar. Am putea de asemenea menționa marile vânători comunale ale triburilor nomade, și un număr infinit de întreprinderi colective de succes. Iar în fiecare caz am putea demonstra superioritate indiscutabilă a muncii comunale în raport cu aceea a salariatului sau a proprietarului privat izolat.

Bunăstarea, adică satisfacerea nevoilor fizice, artistice, și morale a fost mereu cel mai puternic stimulent pentru muncă. Iar pe când un trepăduș produce necesități de bază cu dificultate, un muncitor liber ce observă cum sporesc tihna și bogăția pentru sine și pentru alții în raport cu eforturile fiecăruia, consumă infinit mai multă energie și inteligență, și obține produse de primă-clasă într-o abundență mult

mai mare. Unul se simte ținut în mizerie, celălalt speră la tihnă și bogăție în viitor. În aceasta constă întreg secretul. De aceea o societate care are ca scop bunăstarea tuturor și posibilitatea ca toți să se bucure de viață în toate manifestările sale va furniza muncă voluntară ce va fi infinit superioară și va aduce beneficii mult mai multe decât a produs munca până în acest moment sub toiajul sclaviei, șerbiei sau sclaviei salariale.

1. În zilele noastre cel care poate arunca asupra altora partea sa de muncă indispensabilă pentru existență, face acest lucru, și se recunoaște că va fi mereu așa. Acum munca indispensabilă pentru existență este în esență munca manuală. Putem fi artiști sau cercetători; dar niciunul dintre noi nu se poate lipsi de lucrurile obținute prin muncă manuală – pâine, haine, drumuri, nave, lumină, căldură, etc. Și, mai mult, oricât de grozav de artistice sau subtil de metafizice ar putea fi plăcerile noastre, ele toate depind de munca manuală. Și întocmai această muncă – baza vieții – este cea pe care fiecare încearcă să o evite.

Înțelegem perfect că așa trebuie să stea lucrurile în zilele noastre.

Căci să faci muncă manuală acum înseamnă în realitate să te închizi pentru zece sau doisprezece ore pe zi într-un atelier insalubru, și să rămâi prizonier aceleiași sarcini timp de douăzeci sau treizeci de ani, și poate chiar pentru întreaga viață.

Înseamnă să fii condamnat la un salariu mizerabil, la nesiguranța zilei de mâine, la lipsa de muncă, deseori la sărăcie, adeseori la o moarte în spital, după ce ai muncit patruzeci de ani ca să îi hrănești, îmbraci, distrezi și înveți pe alții în afara ta și a copiilor tăi. Înseamnă să porți ștampila inferiorității întreaga ta viață, căci indiferent ce ne-ar spune politicienii, muncitorul manual este mereu considerat inferior muncitorului intelectual, iar cel care a trudit zece ore într-un atelier nu are nici timpul, și cu atât mai puțin mijloacele, pentru a-și oferi înaltele plăceri ale științei și artei, și nici măcar pentru a se pregăti să le aprecieze; acesta trebuie să se mulțumească cu firimiturile de la masa persoanelor privilegiate.

Înțelegem că în aceste condiții munca manuală este considerată un blestem al sorții.

Înțelegem că toți oamenii au un singur vis – acela de a depăși, sau de a le permite copiilor lor să depășească aceasta stare inferioară; de a crea pentru ei înșiși o poziție „independentă”, acest lucru însemnând ce? – Să trăiască și ei de pe urma muncii altora!

Atâta vreme cât va exista o clasă de muncitori manuali și o clasă de muncitori „intelectuali”, mâini înnegrite și mâini albe, lucrurile vor sta așa.

Ce interes poate prezenta de fapt această muncă deprimantă pentru muncitor, atunci când știe că soarta care îl așteaptă din leagăn și până în mormânt este o viață în mediocritate, sărăcie, și nesiguranța zilei de mâine? De aceea când vedem că imensa majoritate a oamenilor își preiau nenorocita sarcina în fiecare dimineață, suntem surprinși de perseverența lor, de zelul lor pentru muncă, de obiceiul care le permite, asemenea unor mașinării ce se supun orbește unui imbold dat, să trăiască această viață plină de suferință fără speranță pentru ziua de mâine; fără a întrezări chiar și vag că într-o zi ei, sau cel puțin copiii lor, vor face parte dintr-o omenire bogată în toate comorile unei naturi îmbelșugate, în toate plăcerile cunoașterii, creației științifice și artistice, rezervate astăzi unor favoriți privilegiați.

Tocmai pentru a pune capăt acestei diviziuni între munca manuală și munca intelectuală ne dorim să abolim sclavia salariale, ne dorim Revoluția Socială. Atunci munca nu se va mai prezenta ca un blestem al sorții: va deveni ce ar trebui să fie – libera exercitare a tuturor aptitudinilor omului.

Mai mult, este timpul să supunem unei analize serioase această legendă despre munca superioară, ce se presupune că este obținută sub biciul sclaviei salariale.

Este suficientă o vizită, nu într-o fabrică sau atelier model pe care le mai vedem ici și colo, ci în fabrici obișnuite pentru a concepe uriașa risipă de energie umană ce caracterizează industria modernă. Pentru fiecare fabrică organizată mai mult sau mai puțin rațional, există mai mult de o sută ce risipesc munca omului, fără vreun motiv mai substanțial în afara de a-i aduce poate câteva lire în plus zilnic angajatorului.

Aici poți vedea tineri de la douăzeci la douăzeci și cinci de ani care stau ziua întreagă pe o bancă, cu pieptul aplecat, scuturându-și febril capetele și trupurile pentru a lega, cu viteza unui scamator, cele două capete ale unor bucăți de bumbac fără valoare, refuzate de războaiele de țesut. Ce urmași vor lăsa aceste trupuri tremurânde și rahitice țării lor? „Dar ocupă așa puțin loc în fabrică, și fiecare dintre ei îmi aduce șase pence pe zi”, va spune angajatorul.

Într-o imensă fabrică londoneză poți vedea fete, chele la vârsta de șaptesprezece ani de la căratul tăvilor de chibrituri pe cap dintr-o cameră într-alta, când cea mai simplă mașinărie ar putea transporta chibriturile la mesele lor. Dar... costă atât de puțin, munca femeilor care nu au nicio calificare! Ce rost are o mașinărie? Când acestea nu vor mai face față, vor fi înlocuite cu ușurință... sunt atâtea pe străzi.

Pe treptele unui conac într-o noapte înghețată vei găsi un copil desculț dormind, cu legătura sa de ziare în brațe... munca copiilor costă atât de puțin că poate fi angajat în fiecare seară să vândă ziare în valoare de zece penny, din care sârmanul copil va primi un penny, sau un penny jumate. În cele din urmă ai putea vedea un bărbat robust hoinărind, legănându-și brațele; a rămas fără serviciu de câteva luni. Între timp fiica sa pălește în vaporii încinși din atelierul pentru țesături de haine, iar fiul său umple oale cu cremă de pantofi manual, sau așteaptă ore în șir la colțul vreunei străzi până ce un trecător îi permite să câștige câțiva penny.

Și la fel este peste tot, de la San Francisco la Moscova, și de la Napoli la Stockholm. Risipa de energie umană este trăsătura deosebită și predominantă a industriei, fără a mai menționa comerțul, unde atinge proporții încă și mai colosale.

Ce satiră tristă este acel nume, Economie Politică, dat științei risipei de energie sub sistemul sclaviei salariale!

Asta nu este tot. Dacă vei vorbi cu directorul unei fabrici bine organizate, îți va explica cu naivitate cât este de dificil în zilele noastre să găsești muncitori pricepuți, viguroși și energici, care să lucreze cu voință. „Dacă un astfel de om s-ar prezenta printre cei douăzeci sau treizeci care vin în fiecare zi de luni pentru a ne cere de muncă, cu siguranță că ar fi primit, chiar de ar însemna să reducem numărul mâinii de lucru. Îl putem recunoaște la prima vedere, și este mereu acceptat, chiar dacă trebuie să renunțăm la un muncitor mai vechi și mai puțin activ în ziua următoare.” Iar acela care doar ce a primit înștiințarea concedierii, și toți aceia care o primesc mâine, vor merge să consolideze uriașa armată de rezervă a capitalului – muncitori fără serviciu – ce sunt chemați la războiul de țesut sau la bancul de lucru când este o presiune pe muncă, sau ca să se opună greviștilor. Și ceilalți, muncitorii de rând care sunt refuzați de fabricile de mai bună clasă? Aceștia se alătură la fel de formidabilei armate a muncitorilor îmbătrâniți și indiferenți care circulă constant între fabricile de clasa a doua – acelea care își acoperă la limită cheltuielile și se descurcă în lume prin șmecherii și capcane pentru cumpărător, și în special pentru consumatorul din țări îndepărtate.

Iar de vei discuta chiar cu muncitorii, vei afla în curând că regula în asemenea fabrici este – să nu faci niciodată tot ce ești capabil. „Plată proastă – muncă proastă!” acesta este sfatul pe care îl primește muncitorul de la tovarășii săi la intrarea într-o asemenea fabrică.

Căci muncitorii știu că dacă într-un moment de generozitate cad pradă rugămintelor unui angajator și acceptă să intensifice munca pentru a putea duce la bun sfârșit o comandă presantă, această muncă agitată va fi pretinsă în viitor ca regulă la cântărirea salariilor. De aceea în toate fabricile de acest fel aceștia preferă să nu producă niciodată pe cât pot de mult. În anumite industrii producția este limitată încât să mențină prețurile ridicate, iar uneori parola „bagă cu cap” este transmisă, ce înseamnă „muncă proastă pentru plată proastă!”

Munca salariată este muncă de șerb; nu poate, nu trebuie să producă într-atât pe cât ar putea să o facă. Și este vremea să nu mai credem în legenda care prezintă munca salariată drept cel mai bun stimulent pentru muncă productivă. Dacă industria din prezent produce de o sută de ori mai mult ca în zilele bunicilor noștri, acest lucru se datorează deșteptării bruste a științelor fizice și chimice către sfârșitul secolului trecut; și nu organizării capitaliste a muncii salariate, ci în pofida acelei organizări.

III. Aceia care au studiat în mod serios subiectul nu neagă niciunul dintre avantajele Comunismului, cu condiția, să fim bine înțeleși, ca acesta să fie perfect liber, adică Anarhist. Ei recunosc că munca

plătită cu bani, chiar și deghizați sub numele de „bacnote de muncă”, asociațiilor de muncitori guverate de către Stat, ar păstra caracteristicile muncii salariate și i-ar menține dezavantajele. Recunosc că întregul sistem ar suferi în curând de la aceasta, chiar dacă societatea ar intra în posesia instrumentelor de producție. Și recunosc că, mulțumită unei educații complete oferite tuturor copiilor, obiceiurilor laborioase ale societăților civilizate, cu libertatea de a-și alege și varia ocupațiile și atracțiilor muncii realizate de oameni egali pentru binele tuturor, o societate Comunistă nu va duce lipsă de producători care să tripleze și să înzecească rapid fertilitatea solului și să ofere un nou impuls industriei.

Cu acest lucru sunt de acord opoziții noștri. „Dar pericolul”, spun ei, „va veni din partea acelei minorități de trântori care nu vor munci, și nu vor avea obiceiuri riguroase în ciuda unor condiții excelente care vor face munca plăcută. Astăzi perspectiva înfometării îi constrânge chiar și pe cei mai îndărătnici să țină pasul cu ceilalți. Cel care nu ajunge la timp este concediat. Dar o oală neagră este suficientă pentru a contamina întreaga turmă, iar doi sau trei muncitori apatici sau îndărătnici îi conduc pe ceilalți pe un drum greșit și aduc un spirit de dezordine și rebeliune în atelier ce va face munca imposibilă; așa încât la final va trebui să ne întoarcem la un sistem de constrângere care îi va împinge pe turbulenți înapoi în linie. Și nu este sistemul de salarii plătit în raport cu munca depusă, singurul care permite folosirea constrângerii fără rănirea sentimentelor muncitorului? Pentru că toate celelalte mijloace ar presupune intervenția continuă a unei autorități ce ar fi respingătoare pentru niște oameni liberi.” Aceasta considerăm că este obiecția complet expusă.

Apartine categoriei de argumente ce încearcă să justifice Statul, Codul Penal, Judecătorul și Temnicerul.

„Întrucât există oameni, o minoritate neglijabilă, ce nu se vor supune obiceiurilor sociale,” spun autoritariștii, „trebuie să menținem magistrații, tribunalele și închisorile, deși aceste instituții devin o sursă de tot felul de noi nenorociri.”

De aceea noi putem doar repeta ceea ce am afirmat atât de des cu privire la autoritate în general: „Pentru a evita un posibil rău găsiți scăpare în mijloace care sunt în sine un rău mai mare, și devin sursa aceluiași abuzuri pe care vreți să le remediați. Căci nu trebuie să uitați că sclavia salarială, imposibilitatea de a trăi altfel decât prin a-ți vinde puterea de muncă, este cea care a creat actualul sistem Capitalist, ale cărui vicii începeți să le recunoașteți.” Să remarcăm că

această manieră autoritară de raționare este doar o justificare pentru lucrurile care sunt greșite în actualul sistem. Sclavia salarială nu a fost întemeiată pentru a îndepărta dezavantajele Comunismului; originea sa, precum aceea a Statului și a proprietății private, trebuie găsită în altă parte. Este născută din sclavie și șerbie impuse cu forța, și doar poartă un veșmânt mai modern. Astfel argumentul în favoarea sclaviei salariale este la fel de lipsit de valoare ca acelea prin care caută să facă apologia proprietății private și a Statului.

Cu toate acestea vom examina această obiecție pentru a vedea dacă se poate găsi vreo urmă de adevăr în ea.

Pentru început, nu este evident că în cazul în care o societate bazată pe principiul muncii libere, ar fi cu adevărat amenințată de trântori, s-ar putea proteja singură fără o organizație autoritară și fără a recurge la muncă salarială?

Să luăm ca exemplu un grup de voluntari strânși la un loc pentru o anume întreprindere. Având ca scop succesul acesteia, aceștia muncesc cu toții cu voință, mai puțin unul dintre asociați, care lipsește frecvent de la postul său. Trebuie aceștia să dizolve grupul din cauza lui, să aleagă un președinte pentru a impune amenzi, sau poate să distribuie indicatori pentru munca realizată, așa cum se practică la Academie? Este evident că niciunul dintre aceste lucruri nu se va întâmpla, ci într-o zi i se va spune tovarășului care le periclitează întreprinderea: „Prietene, ne-ar face plăcere să lucrăm cu tine; dar cum adesea lipsești de la postul tău, și îți faci munca neglijent, trebuie să ne despărțim. Mergi și găsește alți tovarăși care să se descurce cu indiferența ta!”

Această manieră este atât de naturală încât se practică peste tot în zilele noastre, în toate industriile, la concurs cu toate posibilele sisteme de amenzi, reținere din salarii, supraveghere, etc.; un muncitor poate intra în fabrică la ora stabilită, dar dacă își face treaba rău, dacă îi încurcă pe tovarășii săi cu

lenea sa, sau cu alte defecte, și aceștia se ceartă cu el din aceste motive, acest lucru se poate încheia; el este constrâns să părăsească atelierul.

Autoritariștii pretind că atotputernicul angajator și supraveghetorii săi mențin ordinea și calitatea muncii în fabrici. De fapt într-o întreprindere întrucâtva de complicată, în care mărfurile produse trec prin multe mâini înainte de a fi finalizate, fabrica în sine, muncitorii ca și unitate, sunt cei care au grijă de buna calitate a muncii. Prin urmare cele mai bune fabrici din industria privată britanică au puțini supraveghetori, mult mai puțini în medie decât fabricile franceze, și mai puțini decât fabricile britanice de stat.

Un anumit standard de morală publică este menținut în aceeași manieră. Autoritariștii spun că se datorează gărzilor rurale, judecătorilor, și polițiștilor, pe când în realitate este menținut în pofida judecătorilor, polițiștilor și gărzilor rurale. „Multe sunt legile care produc infractori!” s-a spus cu mult timp în urmă.

Nu doar în atelierele industriale se petrec lucrurile în acest fel; se întâmplă peste tot, zilnic, pe o scară de care doar șoarecii de bibliotecă nu au habar. Când o companie feroviară, federalizată cu alte companii, nu reușește să își îndeplinească angajamentele, când trenurile sale întârzie, iar bunurile zac neglijate în stații, celelalte companii amenință să anuleze contractul, iar acea amenințare este în mod normal suficientă.

În general se crede, sau în orice caz se susține, că comerțul își păstrează angajamentele doar de teama proceselor. Nici vorbă să fie așa; de nouă ori din zece negustorul care nu și-a ținut cuvântul nu va ajunge în fața unui judecător. Acolo unde comerțul este foarte dezvoltat, ca în Londra, simplul fapt de a fi determinat un creditor să intenteze un proces este un motiv suficient

pentru imensa majoritate a comercianților să refuze definitiv să mai aibă de a face cu un om ce la determinat pe unul dintre ei să folosească legea.

Atunci de ce nu ar trebui folosite mijloace care sunt utilizate azi între tovarăși din ateliere, comercianți, și companii feroviare într-o societate bazată pe muncă voluntară?

Să luăm spre exemplu o asociație care ar stipula că fiecare dintre membrii săi trebuie să îndeplinească următorul contract: „Ne asumăm să îți oferim dreptul de a utiliza casele, depozitele, străzile noastre, mijloacele noastre de transport, școlile noastre, muzeele noastre, etc cu condiția ca de la douăzeci la patruzeci și cinci sau cincizeci de ani să dedici patru sau cinci ore pe zi unei munci recunoscute drept necesară pentru existență. Alege singur cărui grup de producători vrei să te alături, sau organizează un grup nou, cu condiția ca acesta să urmărească producerea lucrurilor necesare. Iar în ce privește restul timpului tău, asociază-te cu aceia cu care dorești pentru recreare, artă, sau știință după gusturile și înclinațiile tale.”

„O mie două sute sau o mie cinci sute de ore de muncă pe an, într-un grup care produce hrană, haine, sau case, sau angajat în sănătatea publică, transport, etc., este tot ce îți cerem. Pentru această muncă îți garantăm tot ce produc sau vor produce aceste grupuri. Dar dacă niciun grup din miile de grupuri din federația noastră nu te va accepta, oricare ar fi motivele lor; dacă ești absolut incapabil de a produce orice lucru util, sau dacă refuzi să o faci, atunci trăiește ca un om izolat, sau ca un invalid. Dacă suntem suficient de înstăriți încât să ne permitem să îți oferim necesitățile vieții ne vom bucura să facem acest lucru. Ești un om și ai dreptul să trăiești. Dar întrucât tu dorești să trăiești în condiții speciale, și să părăsești rândurile, este mai mult decât probabil că vei avea de suferit în relațiile tale cotidiene cu ceilalți cetățeni. Vei fi privit ca o stafie a societății burgheze, dacă nu cumva niște prieteni de-ai tăi, descoperindu-te drept un talent, te vor elibera cu politețe de orice obligații morale față de societate realizând munca necesară pentru tine.

„Și în cele din urmă, dacă nu e pe placul tău, mergi și caută alte condiții în altă parte în lumea largă, sau altminteri caută adepți și organizează-te cu ei pe principii noi. Noi preferăm să fim cu cei ca noi.”

Asta s-ar putea face într-o societate comunală pentru a-i îndepărta pe leșii dacă ei ar fi prea numeroși.

1. Noi avem foarte mari dubii că ar trebui să ne temem de această întâmplare într-o societate bazată cu adevărat pe deplina libertate a individului.

De fapt, neținând seama de răsplata în lene oferită de proprietatea privată asupra capitalului, omul cu adevărat leneș, dacă nu este bolnav, este comparativ rar.

Printre muncitori se spune deseori că burghezii sunt leneși. Există cu siguranță suficienți dintre aceștia, dar și ei sunt excepția. Dimpotrivă, în oricare întreprindere industrială se poate găsi cu siguranță unul sau mai mulți burghezi care să muncească din greu. Este adevărat că majoritatea burghezilor profită prin poziția privilegiată pe care o au pentru a-și acorda cele mai puțin neplăcute sarcini, și că lucrează în condiții igienice de aer, mâncare, etc., ce le permit să își facă treabă fără prea mare oboseală. Dar acestea sunt exact condițiile pe care le revendicăm pentru toți muncitorii, fără excepție. Trebuie de asemenea să menționăm că, dacă mulțumită poziției lor privilegiate, bogații deseori fac o muncă absolut inutilă sau chiar dăunătoare pentru societate, cu toate acestea miniștrii, șefii de instituții, proprietarii de fabrici, comercianții, bancherii, etc., se supun timp de câteva ore pe zi unei munci pe care o consideră mai mult sau

mai puțin obositoare, cu toții preferând timpul liber acestei munci obligatorii. Și dacă în nouă cazuri din zece această muncă le este predestinată, ei o consideră la fel de obositoare. Dar tocmai pentru că clasa de mijloc investește o cantitate mare de energie, chiar în scopuri dăunătoare (în mod conștient, sau nu) pentru a-și apăra poziția privilegiată, au reușit să învingă nobilimea funciară, și continuă să stăpânească masele. Dacă ar fi fost leneși, ar fi încetat de mult să existe și ar fi dispărut precum aristocrația. Într-o societate care ar necesita doar patru sau cinci ore de muncă utilă, plăcută și igienică pe zi, aceștia și-ar îndeplini sarcina perfect și cu siguranță nu ar putea suporta condițiile oribile în care oamenii trudesc în zilele noastre fără a le reforma. Dacă un Huxley ar petrece doar cinci ore în canalele Londrei putem fi siguri că ar descoperi o metodă pentru a le face la fel de igienice precum laboratorul său fiziologic.

În ce privește lenea majorității muncitorilor, doar economiștii mici burghezi și filantropii pot rosti asemenea tâmpenii.

Dacă veți întreba un industriaș inteligent vă va spune că e de ajuns ca muncitorii să își pună mintea să fie leneși și toate fabricile s-ar închide, căci nicio măsură severă, niciun sistem de spionaj nu ar fi de ajutor. Ar fi trebuit să asistați la teroarea provocată în 1887 în rândul angajatorilor britanici când o mână de agitatori au început să răspândească teoria „bagă cu cap” – „pentru plată proastă muncă proastă”; „luați-o ușor, nu vă supramunciți, și risipiți pe cât puteți”. – „Demoralizează muncitorul, vor să ucidă industria!” au zberat aceia care mai înainte tunau și fulgerau împotriva imoralității muncitorului și a proastei calități a muncii sale. Dar dacă muncitorul ar fi fost așa cum era reprezentat – mai exact un leneș ce trebuie constant amenințat cu concedierea din atelier – ce ar putea semnifica cuvântul „demoralizare”?

Astfel atunci când vorbim despre o posibilă trândăvie trebuie să înțelegem bine că este vorba despre o mică minoritate din societate; iar înainte de a legisla pentru acea minoritate nu ar fi mai înțelept să îi studiem originea? Oricine aruncă o privire inteligentă poate observa suficient de clar cum copilul socotit leneș la școală este adeseori cel care nu înțelege ce îi este prost predat. Foarte des este și cazul în care suferă de anemie cerebrală cauzată de sărăcie și o proastă educație igienică. Un băiat care este leneș la studierea limbilor greacă sau latină ar avea rezultate admirabile dacă ar fi instruit în știință, mai ales dacă acest lucru ar avea loc prin medierea muncii manuale. O fată socotită zero la matematică devine întâiul matematician din clasa sa dacă prin șansă întâlnește pe cineva care îi poate explica elementele aritmetice pe care nu le-a înțeles. Iar un muncitor, leneș în atelier, își cultivă grădina în zori în timp ce contemplă răsăritul soarelui și va trece din nou la treabă la căderea nopții când toată natura se odihnește.

Cineva a spus că gunoiul este materie aflată într-un loc greșit. Aceeași definiție se aplică în nouă din zece cazuri de oameni considerați leneși. Aceștia sunt oameni rătăciți pe un drum care nu oferă răspunsuri pentru temperamentul sau capacitățile lor. Citind biografiile oamenilor străluciți, ne izbește

numărul mare de „leneși” din rândurile lor. Au fost leneși atâta vreme cât nu și-au descoperit calea corectă, iar după acest moment au devenit muncitori excesivi. Darwin, Stephenson, și mulți alții au aparținut acestei categorii de trândavi.

Foarte des leneșul este doar un om căruia îi repugnă ideea ca toată viața să realizeze a optsprezecea parte a unui ac, sau a suta parte dintr-un ceas, în timp ce simte că posedă o energie exuberantă pe care și-ar dori să o utilizeze în altă parte. Deseori el este și un rebel care nu poate accepta să fie ținut toată viața de un banc de lucru cu scopul de a furniza o mie de plăceri pentru angajatorul său, conștient fiind că dintre cei doi el este departe cel mai puțin stupid, și știind că singura sa vină este aceea de a se fi născut într-o cocioabă și nu într-un castel.

În cele din urmă, destul de mulți „leneși” nu își cunosc meseria prin care sunt constrânși să își câștige existența. Putând vedea lucrurile imperfecte care ies din mâinile lor, străduindu-se

în zadar să fie mai buni, și considerând că nu vor reuși niciodată din cauza proastelor obiceiuri de muncă pe care le-au dezvoltat deja, încep să își deteste meseria, și necunoscând alta, să deteste munca în general. Mii de muncitori și artiști care trăiesc în lipsuri suferă din această cauză.

Pe de altă parte acela sau aceea care din copilărie a învățat să cânte bine la pian, să manevreze bine schițele, dalta, pensula, sau pila astfel încât să simtă că produsul muncii sale este frumos, nu va renunța niciodată la pian, daltă, sau pilă. Va regăsi plăcere în munca sa ce nu va fi obositoare atâta vreme cât nu va fi supraîncărcat/ă.

Sub un singur nume, lene, o serie de rezultate datorate unor cauze diferite au fost grupate, dintre care unele ar putea fi o sursă de bine, și nu o sursă de rău pentru societate. La fel ca în toate chestiunile ce privesc criminalitatea și sunt legate de capacitățile umane, au fost colectate date ce nu au nimic în comun unele cu altele. Ei strigă lene sau crimă, fără a se mai obosi să le analizeze cauzele. Se grăbesc să le pedepsească, fără a se mai interesa dacă pedeapsa în sine nu conține o răsplată în „lene” sau „crimă”.i

De aceea o societate liberă observând numărul în creștere al hoinarilor din interiorul său va considera fără îndoială necesar să descopere cauza pentru această lene, în ideea de a o îndepărta înainte de a face apel la pedepse. Atunci când este vorba, așa cum am menționat, de o simplă vlăguire, atunci mai înainte de a îndesa în creierul copilului știință, trebuie alimentat sistemul său astfel încât să producă sânge, trebuie întărit și, că să nu își irosească timpul, dus la țară sau la mare; acolo trebuie instruit în aer liber, nu cu cărți – geometrie, măsurând distanța până la un turn, sau înălțimea unui copac; științe naturale, culegând flori și pescuind în mare; științe fizice, construind barca cu care va merge la pescuit. Dar fie-vă milă și nu îi umpleți creierul cu propoziții și limbaje moarte. Nu faceți un leneș din el!...

Un asemenea copil nu are nici disciplină nici obiceiuri fixe. Lăsați copiii să își formeze disciplina singuri, iar mai târziu laboratorul, atelierul, munca realizată într-un spațiu limitat ce implică multe unelte îi va instrui în metodă. Dar nu îi transformați în ființe dezordonate prin școlile voastre, a căror singură ordine este simetria băncilor, și care – ca o dovadă reală a haosului din învățăturile sale – nu va inspira niciodată pe nimeni cu dragostea de armonie, de consecvență, și de metodă utilizată în muncă.

Chiar nu puteți vedea că prin metodele voastre de predare, concepute de un Ministru pentru opt milioane de școlari, ce reprezintă opt milioane de capacități diferite, doar impuneți un sistem bun pentru mediocrități, conceput printr-o medie de mediocrități? Școala voastră devine o Universitate a trândăviei, la fel cum închisoarea voastră este o Universitate a crimei. Faceți școala liberă, aboliți gradele universitare, apelați la voluntari pentru instruire; începeți așa, și nu prin conceperea unor legi împotriva trândăviei care vor servi doar pentru a o consolida.

Oferiți muncitorului care este constrâns la producerea unei părți minuscule dintr-un obiect, care este sufocat la mica sa mașinărie de filetare, pe care ajunge să o deteste, oferiți-i acestuia șansa de a lucra pământul, de a doborî copaci în pădure, de a naviga mările prin colții unei furtuni, de a goni prin spațiu cu ajutorul unui motor, dar nu îl transformați într-un leneș forțându-l toată viața să întrețină o mică mașinărie, să răzuie capul unui șurub, sau să găurească urechea unui ac.

Suprimați cauza trândăviei și puteți fi siguri că puțini oameni vor urî cu adevărat munca, mai ales munca voluntară, și că nu va fi nevoie să produceți un cod de legi pe seama lor.

Vedeți cartea mea, În temnițele rusești și franceze , Londra 1887

Biblioteca Anarhistă

Piotr Kropotkin
Obiecții [la adresa comunismului]
Capitolul 12 din „Cucerirea pâinii”
1892

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org